

SAKSBEHANDLER
Øystein Hagland

VÅR REF.
24/01059-1

DERES REF.

VÅR DATO
15.04.2024

DERES DATO

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Se mottakerliste

Melding om oppstart av fredningssak av område på og rundt Bergenhus festning, Sverresborg og Skuteviken

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 (kulturminneloven) §§ 15 og 19 varsler Riksantikvaren oppstart av fredningssak etter kulturminnelovens §19 av områder på og rundt Bergenhus festning og i Skuteviken i Bergen kommune. Fredningssaken omfatter videre fortøyningsringen på Festningskaaien kulturminne-id 297202-0 som ønskes fredet med hjemmel i kulturminnelovens §15.

Varsel om oppstart av fredningssak kunngjøres også i avisene Bergens Tidende og Bergensavisen jf. kulturminneloven § 22 nr. 1 annet ledd.

Bakgrunn for områdefredningen

Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressursene som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet.

Fredning etter kulturminneloven §§ 15 og 22a benyttes for å bevare kulturminner med kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Fredning etter kulturminneloven § 19 av områder rundt et fredet kulturminne eller kulturmiljø benyttes for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet og/eller for å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det.

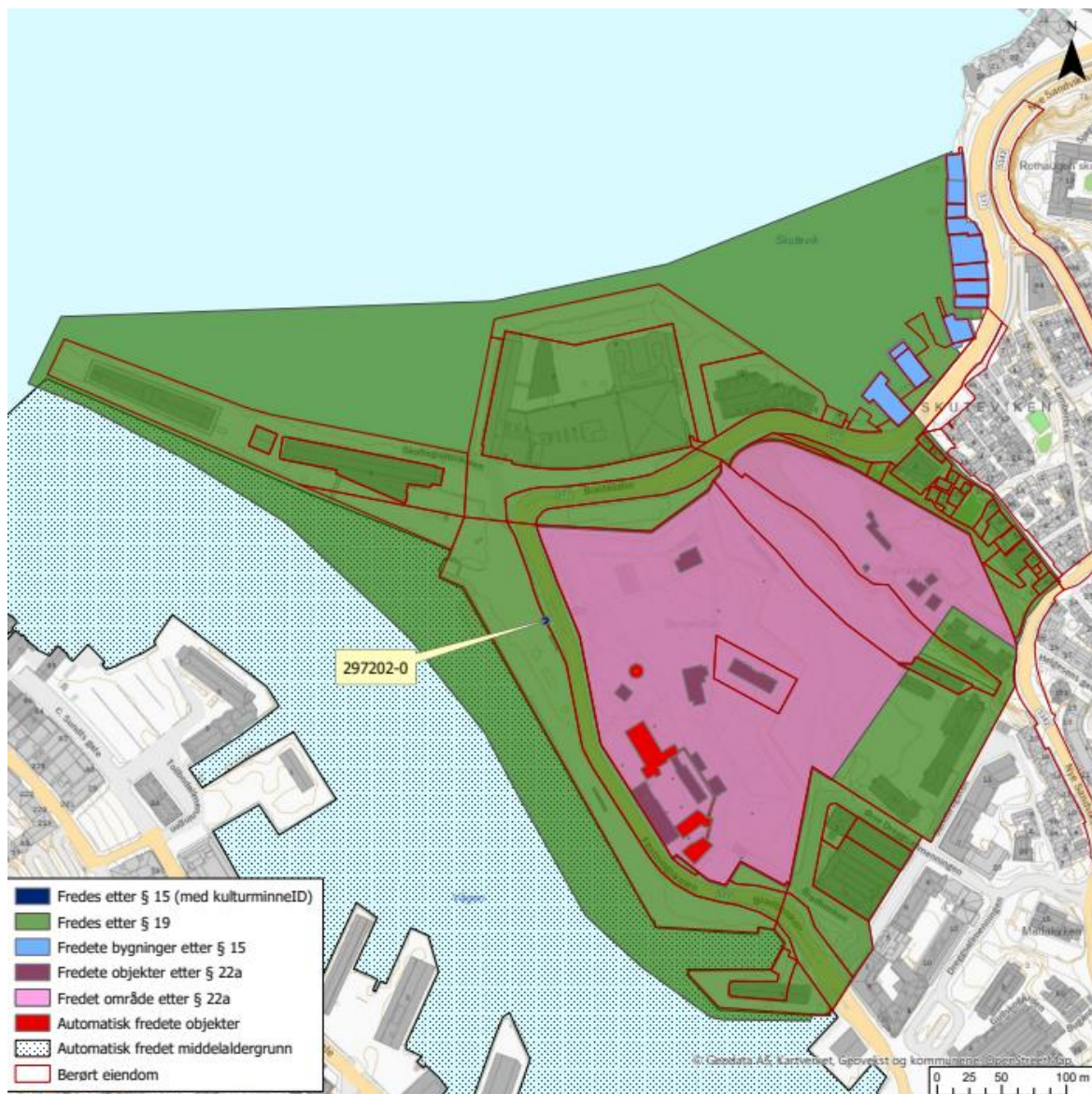
I dette tilfellet vil områdefredningen ivareta omgivelsene til de fredete kulturminnene på Bergenhus festning og i det fredede bygningsmiljøet i Skuteviken, og vitenskapelige interesser knyttet til disse.

Bergenhus festning er et enestående anlegg i nasjonal sammenheng. Festningen har stor historisk betydning, som militært, administrativt, politisk og økonomisk sentrum, og er gjennom flere hundre år knyttet til viktige personer og hendelser som for eksempel de norske kongene

Håkon Håkonsson og Magnus Lagabøte, slaget på Bergens Våg og eksplosjonsulykken med skipet "Voorbode" i 1944.

Omfanget av fredningen

Forslaget om fredning omfatter områdene som er opplistet og avmerket på kartet nedenfor, samt en fortøyningsring på Festningskaien. Avgrensning av omfanget vil bli vurdert i samarbeid med berørte parter før Riksantikvaren utarbeider et spesifisert fredningsforslag.

Fredning etter kulturminnelovens §15 omfatter:

Fortøyningsring på Festningskaien kulturminne-id 297202-0 gnr/bnr 167/904 og 167/1736.

Fredningen etter kulturminneloven § 19 omfatter:

Eiendommene på gnr./bnr. 167/518, 167/543, 167/546, 167/603, 167/804, 167/827, 167/829, 167/831, 167/833, 167/836, 167/838, 167/840, 167/842, 167/843, 167/845, 167/853, 167/854, 167/855, 167/860, 167/861, 167/863, 167/872, 167/874, 167/875, 167/876, 167/877, 167/878, 167/879, 167/894, 167/895, 167/896, 167/897, 167/898, 167/899, 167/900, 167/901, 167/902, 167/903, 167/904, 167/905, 167/906, 167/907, 167/908, 167/909, 167/910, 167/911, 167/912, 167/1059,

167/1565, 167/1572, 167/1685, 167/1686, 167/1717, 167/1734, 167/1738, 167/1737, 167/1736, 167/1735, 167/1743, 167/1744, 167/1746.

Begrunnelse for fredningen

Bergenhus og Sverresborg utgjorde det kongelige og kirkelige maktsenteret i Norge i middelalderen. Bergenhus omfatter noen av landets viktigste kulturminner, med Håkonshallen, Rosenkrantzårnet og festningsverkene som de mest sentrale. I tillegg finnes både synlige og ikke-synlige rester etter anlegg fra middelalderen, som kirker, klosteranlegg, festningsanlegg, kongsgård og bispegård. Som helhet er Bergenhus og Sverresborg et av landets mest betydningsfulle kulturmiljøer, med bygninger og anlegg som spenner over et tidsrom fra middelalder og frem til 1900-tallet. Samlet sett utgjør dette et helhetlig kulturmiljø som har nasjonal verdi, og som representerer viktige kilder til kunnskap og opplevelse av vår historie, og som er sårbare for endringer.

Innseilingen til Vågen har vært og er svært viktig for å forstå Bergens viktige posisjon i Norge. Kontakten med byfjorden er avgjørende for å forstå festningen som maktsenter i middelalderen, og som forsvarsverk fra tidlig nytid til siste halvdel av 1800-tallet. Da gjorde den teknologiske utviklingen i artillerivåpenet at festningen mistet sin primære funksjon som forsvarsverk, og gikk over til å fylle administrative og utdannings funksjoner for Forsvaret. Det er viktig å bevare den funksjonelle og visuelle kontakten mellom festningen og byfjorden. Dette har tidligere vært forsøkt sikret med flere virkemidler fra 1899 frem til i dag.

Fredningen av området på og rundt Bergenhus festning, Sverresborg og Skuteviken skal bidra til å bevare virkningen av de fredete bygninger og anlegg på Bergenhus festning, slik at festningen og Skuteviksbodene framstår lesbare i miljøet. Områdefredningen etter kulturminneloven § 19 skal bidra til å opprettholde og styrke den funksjonelle og, visuelle sammenhengen i det fredete kulturmiljøet ved Bergenhus festning.

Bergenhus festning ble forskriftsfredet 30.05.2006 etter kulturminneloven § 22a. En forskriftsfredning kan anvendes i saker der staten er eier av kulturminnet, men ikke på kulturminner eller områder med ikke-statlige eller private eiere. Der skal kulturminnelovens §§15 og 19 benyttes.

Fredningen omfatter festningsverket Bergenhus med hovedfestningen, ubebygde deler av Koengen og Sverresborg. Anlegget fredet på grunn av sin historiske betydning, med de arkitektoniske, militærhistoriske og øvrige kulturhistoriske verdiene med forterreng, hager, parkanlegg, bygninger, ruiner m.mv, og deres innbyrdes sammenheng ved både hovedfestningen, Sverresborg og Koengen. Innenfor festningsverket er det i tillegg bygninger, ruiner og anlegg som er automatisk fredet etter kulturminneloven § 4. Bergenhus festning ligger innenfor avgrensningen av det automatisk fredete kulturminnet Middelalderbyen Bergen, og innenfor området som er registrert som kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse.

Deler av det foreslåtte fredningsområdet i Skuteviken grenser til fredete bygninger og er et av Norges eldste kaiområder. Bukten som foreslås fredet er avgjørende for opplevelsen og forståelsen av de fredete skuteviksbodene og Sverresborgs historie.

Skuteviksboder 7-19 (kulturminne-id 87157 1-11) ligger mellom Skuteviken og Sjøgaten og ble fredet etter kulturminneloven §15 20.07.1983. Formålet med fredningen av Skuteviksbodene er

å bevare et unikt og autentisk sammenhengende sjøbodmiljø for fremtiden, både som enkeltobjekt og samlet kulturmiljø. I frednings-saken ble det vurdert at det ville være nødvendig å sikre bodene mot utfylling i sjøen (RA 3900 B-248/80 LB/kb). Skuteviken er i tillegg registrert som kulturmiljø av nasjonal interesse.

Det varslede området ligger inntil det allerede fredete kulturmiljøet på Bergenhus og i Skuteviken, og vurderes som nødvendig for å sikre Bergenhus festnings i landskapet og dets omgivelser samt bevare virkningen av kulturminnet i miljøet. Riksantikvaren vurderer videre at fredningen vil styrke og ha oppsluttende verdi for verdensarven på Bryggen og ligger i sin helhet innenfor skissen til buffersone for verdensarven i Bergen. Fredningen vurderes videre positiv for de viktige kulturmiljøene i Skuteviken.

Fortøyningsringen på Festningskaien

Forslaget om fredning av fortøyningsringen kulturminne-id 297202-0 gnr./bnr. 167/904 og 167/1736. etter kulturminneloven § 15 skal ivareta historien om ringvesenet i Norge og ved Bergenhus spesielt. Fortøyningsringer var en tidlig og viktig form for infrastruktur i Norge. Fortøyningsringene ved Bergenhus kjenner vi allerede fra 1581 og "Scholeussticket". På 1630-tallet ble det gitt beskjed om at de skulle istandsettes. Fortøyningsavgiften som ble innkrevd gikk til vedlikehold av ringer og til de fattigforsorg. Fortøyningsringer ble etablert både i statlig og i privat regi, sistnevnte fikk som motytelse anledning til å innkreve ringpenger. Ringvesenet ble senere en egen etat og stod for etablering av fortøyningsplasser langs kysten, oppgavene ble senere overtatt av Merkevesenet, Fyrvesenet og senere Statens Havnevesen.

Frist for merknader er 6. mai 2024

Planprosesser

Det pågår en rekke planprosesser og avklaringer i Bergen. De store kulturmiljøverdiene og kulturhistoriske premisene trenger å være godt avklart og skal ivaretas godt i disse prosessene.

Videre saksgang

Etter høringsfristens utløp vil et fredningsforslag bli utarbeidet. Forslaget vil deretter bli sendt på høring og lagt ut til offentlig ettersyn. Fredningsforslaget utarbeides på bakgrunn av mottatte høringsuttalelser og forelegges kommunestyret til uttalelse før Riksantikvaren vedtar fredningen.

I medhold av kulturminneloven § 22 nr. 4 kan kulturminnemyndigheten treffe vedtak om midlertidig fredning inntil saken er avgjort dersom de verdiene fredningen skal ivareta, vurderes som truet.

For nærmere informasjon om fredningsprosessen vises til Riksantikvarens informasjonsark 11.1.1 «Fredningssak frem til vedtak» på www.riksantikvaren.no, eventuelt kan spørsmål rettes til saksbehandler.

Hilsen

Turid Kolstadløkken
avdelingsdirektør

Sigrud Murud
seksjonssjef

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg:

Kopi til: Fortidsminneforeningen, Dronningens gate 11, 0152 OSLO/
Fortidsminneforeningen - Bergen og Hordaland, Klostergaten 28 , 5005 BERGEN/
Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ ALBESLAG
EIENDOM AS, Skuteviksbodene 14, 5035 BERGEN/ SKUTEVIKSODER AS,
Møllendalsveien 65C, 5009 BERGEN/ SKUTEVIKSODER 17 AS, c/o Admento
ASSkuteviksbodene 18, 5035 BERGEN/ SKUTEVIKSODER 18 - 19 AS, c/o Admento
ASSkuteviksbodene 18, 5035 BERGEN/ Camille Dubreuil-Boisclair, Skuteviksbodene
19, 5035 BERGEN/ Geir Evensen, SKUTEVIKSODENE 19, 5035 Bergen/
SKUTEVIKSODEN 7-8 AS, Klaus Hanssens vei 22, 5053 BERGEN/ Jan Harald
Pedersen, Øvre Lønborg 33, 5039 BERGEN/ Det Nyttige Selskab, c/o Per Henrik
EkelandSudmanns vei 14, 5037 BERGEN

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Byantikvaren - Bergen		Postboks 7700	5017 BERGEN
Forsvarsbygg - Festningsforvalter Bergenhus		Postboks 405 Sentrum	0103 OSLO
Vestland fylkeskommune		Postboks 7900	5020 BERGEN
Knut Tom Knutsen AS		Skuteviksbodene 10	5035 BERGEN
A/S Den Norske Metallpakkingsfabrikk & Vestlandske Kunst- og Metallstøperi		Skuteviksveien 30	5032 BERGEN
Bane Nor Eienedom AS		Postboks 9026 Grønland	0133 OSLO
Bane Nor SF		Postboks 4350	2308 HAMAR
Bergen Havn AS		Postboks 6040	5892 BERGEN
Bergen kommune		Postboks 7700	5020 BERGEN
Bo Coliving Vestlandet AS		Møllegaten 12	3111 TØNSBERG
Bontelabo AS		Postboks 990 Sentrum	5808 BERGEN
Eiendom Spesialisten AS		Øvre Blekeveien 20	5003 BERGEN
Forsvarsbygg		Postboks 405 Sentrum	0103 OSLO
Gjertrud Helen Hauksdatter Aasland		Skuteviksveien 36	5032 Bergen
Jesus Lara Llanos		Øvre Holen 35	5163 LAKSEVÅG
Martin Wamraa Sælensminde		Kalfarveien 69 A	5022 BERGEN
Plug Bergen AS		Postboks 7050	5020 BERGEN
Sildinvest AS		Postboks 7065	5020 BERGEN
SKUTEVIKENS BUEKORPS ELDRESFORENING		Postboks 98 Sandviken	5812 BERGEN
SKUTEVIKSODEN 7-8 AS		Klaus Hanssens vei 22	5053 BERGEN
SKUTEVIKSODER 1-2 AS		Postboks 990 Sentrum	5808 BERGEN
Skuteviksveien AS		Kalfarveien 69A	5022 BERGEN
STIFTELSEN BERGEN KJØTT		Skutevikstorget 1	5032 BERGEN
Thongård AS		Postboks 489 Sentrum	0105 OSLO
Vera Ellen Kunnikoff		Kongleveien 10	5105 EIDSVÅG I ÅSANE
VESTLAND FYLKESKOMMUNE		Askedalen 4	6863 LEIKANGER

INFRASTRUKTUR OG VEG			
VILLANGER TRAFIKKSKOLE AS		Kvernhusaugane 12	5914 ISDALSTØ
Anders Stamneshagen		Skuteviksveien 34	5032 BERGEN
Anne Britt Solheim		Skuteviksveien 34	5032 BERGEN
Anne Gro Storheim Hellsten		Hammarlandbakken 7	5252 SØREIDGREN
Asbjørn Hellås		Edwardsens Gate 32	5034 BERGEN
Atle Dahl		Skuteviksveien 32	5032 BERGEN
Babak Ziai		Sverresborggrenden 2A	5032 BERGEN
Eva Gunhild Eikanger		Vestre Vardane 48	5306 ERDAL
Hans-Petter Falch Pedersen		Skuteviksveien 34	5032 BERGEN
Helene Wiken		Skuteviksveien 42	5032 BERGEN
Ingebjørg Skoge		Skuteviksveien 34	5032 BERGEN
Julie Helene Halse Næss		Skuteviksveien 32	5032 BERGEN
Kasia Hool		Øvre Fredlundveien 34	5073 BERGEN
Katarina Gnatt		Sverresborggrenden 2A	5032 BERGEN
Lena Mari Skjoldal Kolås		Skuteviksveien 32	5032 BERGEN
Linn Marie Elise Aaberg		Skuteviksveien 34	5032 BERGEN
Martin Kunnikoff Stunner		Tyttebærveien 84	9514 ALTA
Mohammed Adib Ali Abuowda		Sverresborggrenden 2A	5032 BERGEN
Ola Alvik Bjørkavåg		Uranienborgveien 9 C	0351 OSLO
Ole Jørgen Eikanger		Vestre Vardane 48	5306 ERDAL
Silje Fjærestad- Tollefsen		Edwardsens Gate 32	5034 BERGEN
Sissel Beate Gussiås		Skuteviksveien 32	5032 BERGEN
TOR WINGESTAD FLÅM			
ULRIK AASEHAUG SØRAAS			
Zhanna Petryaeva Tystad		Øvre Blekeveien 20	5003 BERGEN
BRADBENKEN 1 KS		c/o ECOVISPB 1904 Vika	0124 OSLO
BRADBENKEN EIENDOM AS		c/o ECOVISPB 1904 Vika	0124 OSLO
Bergens sjøfartsmuseum		Postboks 7800	5020 BERGEN

BODHILL AS		C. Sundts gate 51	5004 BERGEN
Statsbygg Vest		Postboks 35, Nygårdstangen	5838 BERGEN
Stiftelsen Bymuseet i Bergen			
Eviny AS		Postboks 7050	5020 BERGEN
Viter AS		Skuteviksveien 30	5032 BERGEN
GC Rieber Eiendom AS		Postboks 990 Sentrum	5808 BERGEN